

BIBLIOTECA PUBLICĂ DIN ORADEA ÎN PERIOADA 1920-1930. ÎNCEPUTURILE BIBLIOTECII ROMÂNEȘTI

de
IUDITA CĂLUȘER, ANA ILEA

Oradea se înscrie între orașele din Transilvania cu un bogat trecut în privința existenței unor valoroase biblioteci încă din secolul al XV-lea, când era unul din principalele centre umaniste ale vremii. Au rămas însă prea puține urme scrise despre bibliotecile unor instituții ecleziastice, culturale sau ale unor personalități, deși acestea au fost depozitarele unor cărți de circulație europeană, în timp s-au fragmentat, s-au risipit, comorile lor, ajungând pe căi până azi necunoscute.

Interesul din ce în ce mai crescut pentru lectură a dus la înființarea spre sfârșitul secolului al XIX-lea a unor biblioteci comunale sau populare, care funcționau în cadrul școlilor comunale de cartier, pentru uzul profesorilor și elevilor, iar mai apoi pentru întreaga populație a zonei.

La începutul secolului XX se pune tot mai acut problema înființării la Oradea a unei biblioteci publice, ceea ce se realizează practic în 1911, cu ocazia Congresului *Asociației muzeelor și bibliotecilor*, care s-a ținut la Oradea. Această bibliotecă va funcționa fără întrerupere până astăzi, traversând uneori momente istorice de grea încercare, își va spori mereu fondul documentar oferit publicului orădean, menținându-se ca unul din principalele focare de lumină și cultură ale orașului.

Nu ne vom opri în demersul nostru asupra istoricului biblioteci până în 1919. Despre această perioadă a publicat bibliotecarul Bodnár János o broșură cuprinzătoare privind înființarea bibliotecii, *Regulamentul bibliotecii din 1911 și câteva rapoarte asupra activității acesteia*, pe mai mulți ani.¹ Mai recent, Ioan Lenghel, Liviu Borcea și Constantin Mălinaș au publicat articole privind biblioteca publică din Oradea.²

În studiul actual încercăm prezentarea începuturilor bibliotecii publice românești din Oradea, după actul de la 1 Decembrie 1918, pe baza

¹ Bodnár János, *A Nagyvárad nyílvános könyvtár keletkezése és működésének első esztendeje (Constituirea bibliotecii publice din Oradea și primul său an de funcționare)*. Oradea, 1913; *Idem, Nagyvárad város nyilvános könyvtárának évi jelése (Anuarul Bibliotecii publice din Oradea), Oradea, 1913-1916*, Anuarele pe anii 1917-1919 sunt în manuscris)

² Ioan Lenghel, *Biblioteca publică din Oradea*, în *Contribuții culturale bihorene*. Oradea, 1974; Liviu Borcea, *Începuturile bibliotecii publice la Oradea*, în *Biblioteca "Gheorghe Șincai" -buletin metodic*, Oradea, ianuarie 1994, nr. 1 (5), p. 8-15; Constantin Mălinaș, *90 de ani de lectură publică la Oradea*, în *Biblioteca Bucureștilor*, București, nr.8-10, august-octombrie 2002

documentelor existente în arhiva *Bibliotecii "Gheorghe Șincai"* și în fondurile *Primăriei municipiului Oradea* și *Episcopiei ortodoxe române*, păstrate la Direcția Județeană Bihor a Arhivelor Naționale.

Întrucât în fondul documentar al bibliotecii publice orădene, la sfârșitul anului 1920, nu se păstra nici o carte în limba română, după unirea Transilvaniei cu România era imperios necesară organizarea unei biblioteci românești. În mod oficial, problema înființării unei asemenea instituții la Oradea, sau completarea bibliotecii existente cu o secție românească, s-a discutat în ședința Consiliului municipal din 21 aprilie 1921, la propunerea prim - jurist consultului orașului, dr. Dimitrie Mangra.³ Cu această ocazie s-a emis hotărârea nr. 5381, având următoarele prevederi:

1. Alocarea de către primărie a sumei de 20.000 lei, în scopul achiziționării de cărți și periodice românești. Biblioteca românească urma să funcționeze în cadrul bibliotecii publice existente.

2. S-a desemnat o comisie ad-hoc formată din primarul orașului, dr. Coriolan Bucico, din notarul șef, dr. Ioan Voștinar și din dr. Dimitrie Mangra, însărcinată cu organizarea în cel mai scurt timp a bibliotecii românești. Consiliul cere primarului să ia măsuri pentru constituirea Comitetului, numit special pentru organizarea bibliotecii.

3. În vederea dezvoltării ulterioare, consiliul decide constituirea unui fond bănesc al bibliotecii, din donațiile benevole ale locuitorilor orașului și ale principalelor instituții. În acest sens Serviciul financiar urma să facă propuneri concrete.

4. Consiliul solicită primarului să înainteze adrese Academiei de Științe, Ministerului cultelor, ministrului Octavian Goga, personal, deputaților și senatorilor și să le ceară să sprijine necondiționat această activitate culturală a consiliului orașenesc, în vederea primirii în mod gratuit a cărților românești.

5. Consiliul cere primăriei să întocmească adrese tuturor editorilor de publicații din țară precum și celor mai cunoscuți autori de cărți, cu rugămintea să trimită măcar câte un exemplar gratuit în beneficiul bibliotecii, din periodicele și cărțile lor, în scopul dezvoltării culturii românești în această parte a țării.

6. În momentul constituirii bibliotecii românești urma să se numească și personal de specialitate.

Acestea au fost principalele prevederi ale actului de constituire a bibliotecii românești. Un rol deosebit în organizarea bibliotecii și în achiziția de carte l-a avut *Comisia bibliotecii (Comisiunea)*, organ de coordonare, supraveghere și

³ Arhiva Bibliotecii Județene "Gheorghe Șincai" Oradea, dosar 19/1921. f.79-80

îndrumare a activității bibliotecii, înființat în anul 1912, care își continuă activitatea, urmând a se reorganiza și completa cu noi membrii.

În ședința Comisiei din 21 iulie 1921 se dezbat cele mai arzătoare probleme privind organizarea bibliotecii românești.⁴ În primul rând se prezintă raportul de activitate al bibliotecii pe anii 1919-1920, de către directorul instituției, Bodnár János. Se propune apoi completarea Comisiei cu reprezentanți din partea Academiei de Drept, Liceului “Emanuil Gojdu”, Arhigimnaziului premonstratens, Reuniunii “Cele Trei Crișuri,” precum și reprezentanți ai altor școli, asociații și ai tuturor confesiunilor. Comisia ajunge astfel la un număr de 28 de membrii⁵. Membrii acesteia au propus primăriei orădene să ceară guvernului o sumă de bani pentru cumpărarea de cărți, arătând totodată că până în acel moment, la un număr impresionant de apeluri către diferite instituții și persoane cu potențial financiar, au răspuns doar nouă, cu suma totală de 2.425 lei, ceea ce însemna foarte puțin, pentru demararea acțiunii de achiziție a cărților românești.

O altă problemă în atenția Comisiei a fost și cea a *localului bibliotecii*, întrucât spațiul în care funcționa aceasta în strada Rimanoczi nr. 3 “ nu era suficient pentru a putea adăposti și secția română. Comisia a propus mutarea bibliotecii la primul etaj al clădirii Alimentației publice din strada Vasile Alecsandri nr.3 (fostă *Teleky azi a Primăriei*), tot acum s-a prezentat un plan concret de amenajare și dotare a noului spațiu precum și evaluarea corectă a fondului de carte. În toamna aceluiași an, Primăria a făcut demersurile necesare pentru eliberarea spațiului destinat bibliotecii și a alocat 7.000 lei pentru amenajare și 3.000 lei pentru mutare.⁷

⁴ *Ibidem* f. 167- 169

⁵ *Ibidem*, dos. 19/1921, f.181, 187-188, 192. Lista nominală a membrilor desemnați pentru a face parte din Comisia bibliotecii orășenești, ca reprezentanți ai celor mai importante instituții locale: 1. Dr. Adorján Ármán, avocat- autoritatea administrativă. 2. Alesandru Nușiu- Liceul “Emanuil Gojdu” 3. Nicolae Avram, profesor- Cercul profesional 4. Bodnár János, directorul bibliotecii 5. Dr. Ioan Boroș, avocat- Baroul avocaților 6. Dr. Coriolan Bucico, primarul orașului Oradea 7. Vasile Chirvai, profesor- Congr. Municip. 8. Dr. Victor Fildan- prim notar județ 9. Augustin Fritea, profesor- Școala normală de stat 10. Hegedűs Árpád, profesor- Liceul izraelit 11. Horváth János, învățător- Corp. învățătorilor 12. Ioan V. Fetu, comerciant- Camera de Comerț și Industrie 13. Dr. Aurel Maghiar, asesor- Consistoriul ortodox român 14. Dr. Dumitru Mangra, prim jurist consult- Congr. Municip. 15. Ioan Mărcuș, învățător- Corp. inv. 16. Mihail Samarineanu- “Cele Trei Crișuri” 17. Iuliu Muth, profesor- Școala Industrială 18. Dr. Nagy Vilmos, profesor, Biserica reformată 19. Dr. Némethy Gyula, profesor- Societatea de Istorie și Arheologie 20. Nosz Gusztáv, profesor- Societatea Szigligeti 21. Olivia Niculescu, profesoară- Liceul de fete 22. Dr. Oswald Arisztid, profesor- Arhigimnaziul premonstratens 23. Sebestyén Dezső, învățător- comunitatea izraelită 24. Dr. Sigmond Andor, profesor- Academia de drept 25. Zámbovorszky Dezső, învățător- Biserica romano- catolică 26. Ioan Ursan, învățător- Corp. inv. 27. Pavel Voștinar, profesor- Congr. Municip. 28. Sabin Anca, Școala de Arte și Meserii

⁶ *Ibidem*, dosar 302, f.15-16 În însemnările ulterioare ale istoricului Petru Dejeu se menționează că inițial (1911) biblioteca a funcționat în edificiul Școlii civile comunale, la etajul I, cu o sală de lectură de 32 de locuri. După câteva mutări temporare, orașul a închiriat pe șase ani un local cu cinci încăperi în strada Rimanoczi nr. 3 în care a funcționat biblioteca până în 1921, când a fost mutată pe strada V. Alecsandri nr. 3; Ioan Lenghel, *op. cit.*, p.379, nota 1

⁷ *Ibidem*, dosar 19/1921, f. 178

În luna octombrie 1921 a început mutarea bibliotecii în noul local, compus din opt încăperi, din care două săli de lectură, separat pentru adulți și pentru tineret, cinci depozite pentru cărți, sală pentru periodice, birou pentru director, garderobă, o cameră pentru personalul de serviciu și un coridor lung cu dulapuri de cărți, cu uși de sticlă. Pentru dezvoltarea bibliotecii în perspectivă se avea în vedere întreaga clădire, incluzând aici și parterul. În folosul bibliotecii au fost donate și bunuri mobile (mobilier și o mașină de scris) în valoare de 4.500 lei, care au aparținut inițial *Asociației funcționarilor orășenești și a învățătorilor*, care s-a dizolvat în vara anului 1921.

Pentru achiziționarea de carte românească s-au reluat apelurile adresate unor mari instituții financiare, de credit, fabrici, întreprinderi industriale și persoane particulare din oraș și din țară, pentru a face donații în acest scop. Cu toate acestea rezultatele n-au fost pe măsura așteptărilor. După cum rezultă din raportul directorului bibliotecii, prezentat în ședința Comisiei din 2 decembrie 1921,⁸ în urma celor aproximativ 800 de apeluri expediate în cursul anului respectiv, au răspuns favorabil doar Banca Comercială cu o contribuție de 500 lei, Casa de Păstrare cu 250 lei, Banca "Bihoreana" cu 500 lei, Consistoriul ortodox cu 1.000 lei și câteva persoane fizice, suma totală nedepășind 2.500 lei. Ministerul Muncii a donat 59 broșuri în valoare de 430 lei, iar Ministerul Agriculturii, 64 de volume.

Tot în cadrul acestei ședințe a Comisiei s-a prezentat oferta învățătorului Nicolae Firu pentru achiziționarea de către bibliotecă a 397 volume de carte, cu suma de 20.000 lei. Pentru evaluarea cărților oferite s-a numit o comisie formată din dr. Mihail Samarineanu și profesorii Iuliu Mut și Iuliu Nemeth, care să examineze și evalueze oferta la fața locului. Dintr-un raport ulterior aflăm că această comisie a propus cumpărarea a numai 70 de volume, carte de istorie și literatură clasică, dacă ofertantul va accepta un preț mai convenabil.⁹

În noile condiții Comisia a pus și problema numirii prin concurs a unui nou director al bibliotecii, persoană cu calificare universitară, cu bune cunoștințe de biblioteconomie, cu vârsta între 24-55 ani, cunoașterea perfectă a limbii române, ținută morală corespunzătoare și care să nu mai îndeplinească nici o altă funcție. În luna decembrie 1921 s-au înscris la concurs cinci persoane: Commer Antal, preot romano - catolic din Ceica, Bodnár János, director interimar al bibliotecii (fără pregătire universitară și care atunci își însușea limba română) Incze Béla, profesor din Sighetul Marmației, dr. Pop Virgil, profesor de liceu și dr. Palady Leontin, directorul Școlii civile de băieți,

⁸ *Ibidem*, f.193-203

⁹ *Ibidem*, dosar 20/1922, f.237-238

care își retrace ulterior cererea.¹⁰ La recomandarea lui Nicolae Avram, cu șase propuneri pentru și patru contra a fost desemnat ca director al bibliotecii dr. Virgil Pop, un intelectual cu o vastă cultură europeană și bun cunoscător al literaturii române și maghiare.

Până la sfârșitul anului, primarul a emis decizia de numire a lui Virgil Pop în funcția pe care o va ocupa și onora cu cinste până în anul 1930, când se pensionează. Ne-au parvenit puține informații despre viața și activitatea acestuia până a ajunge la biblioteca din Oradea. Din însemnările lui Petru Dejeu, păstrate în Arhiva bibliotecii, aflăm că acesta s-a născut în 1865 și era fiul notarului din comuna Chișindia, județul Arad. Nu cunoaștem unde și-a făcut studiile, doar că în anul 1904 era doctor în științe de stat (*Utrinsque iuris*) și deținea o funcție în cadrul Ministerului Instrucțiunii din București. După moartea părinților a beneficiat de o moștenire considerabilă care l-a ajutat să plece la studii în străinătate, la Roma, Berlin și Paris, unde a absolvit Facultatea de Științe oculte, filozofie și teozofie. Apoi a întreprins o călătorie în America, stabilindu-se la New-York. După izbucnirea primului război mondial s-a întors în țară, s-a stabilit la Budapesta, ocupând postul de translator la Ministerul de Externe. După război a plecat la Chișinău, unde a practicat avocatura, iar în 1921, cu sprijinul generalului Traian Moșoiu, a venit la Oradea, în calitate de profesor și apoi director al bibliotecii.¹¹ După numirea sa în această funcție, primăria i-a atribuit drept locuință un apartament compus dintr-o cameră și anticameră, în clădirea bibliotecii. La câțiva ani după pensionare, în 1934, Virgil Pop înaintează o cerere primăriei prin care solicită permisiunea de a ocupa apartamentul pe mai departe până la sfârșitul anului 1935. Luând în considerare că o perioadă a plătit o chirie exagerată (20-400 lei pe an) că este pensionar, precum și faptul că a donat bibliotecii 600 volume de carte în limba franceză, în valoare de 30.000 lei, Comisia interimară hotărăște ca numitul să rămână în locuință, fără chirie, până la 1 noiembrie 1934, dată la care era obligat să o predea autorității locale. Din puținele documente pe care Virgil Pop le-a depus spre păstrare în arhiva Episcopiei ortodoxe române din Oradea, ne parvine informația că prin testamentul său din 1938, lasă acestei episcopii, averea sa de peste 310.000 lei, păstrați în băncile orădene, precum și casa din București, moștenită de la sora lui Valeria, cu scopul constituirii unui fond destinat înființării unei mănăstiri de călugărițe ortodoxe române. Dispune ca banii aflați în numerar să se dea celor care-l vor îngriji până la moarte. Mai anexează și două certificate de bancă în valoare de 22.000 lei, din care o parte să se distribuie de către primărie elevilor

¹⁰ *Ibidem*, dosar 19/1921, p. 193

¹¹ *Ibidem*, dosar 302, f.16-18

sârguincioși care frecventau mai des biblioteca, iar o parte să intre în fondul mănăstirii ce urma să se înființeze. Întrucât cu ocazia pensionării, din 41 de ani vechime în muncă, i s-au considerat doar 16, în mai multe rânduri se adresează Casei de pensii și Înaltei Curți de conturi din București, precum și primarului orașului Oradea, cerând revizuirea pensiei, făcând referire expresă la cei 13 ani lucrați ca traducător în ministerul ungar din Budapesta. Virgil Pop a rămas în Oradea până la sfârșitul vieții, a murit în anul 1943, la vârsta de 78 de ani și a fost înmormântat în Cimitirul municipal, lângă Capela Hașăș. ¹²

Am considerat oportună prezentarea acestor sumare date legate de personalitatea lui Virgil Pop, om de o vastă cultură, cunoscător a mai multor limbi de circulație, cu o bogată experiență acumulată în străinătate, fire dinamică și întreprinzătoare, primul director român al bibliotecii din Oradea, de numele căruia se leagă începuturile bibliotecii publice românești de aici.

Cu referire la personalul bibliotecii, trebuie să mai arătăm că în 1921 funcționau Bodnár János¹³, prim bibliotecar, care rămâne în instituție până în 1927, Soós Andrei, custode și Zalder Vilma, copistă.

Pentru o cât mai bună organizare și funcționare a bibliotecii, în ședința din 25 martie 1922, Comisia a luat în dezbateră vechiul *Regulament al bibliotecii*, pentru a-i aduce modificările și completările necesare. ¹⁴ Prin acesta se stabilea denumirea instituției ca fiind *Biblioteca publică a orașului Oradea*. Redăm în continuare câteva din prevederile acestui regulament:

Scopul bibliotecii era: - dezvoltarea culturii publicului și promovarea îndeletnicirilor științifice

- sporirea sistematică a colecțiilor cu publicații privind istoria orașului, a județului și cele care cuprind cunoștințe generale și profesionale

- susținerea și sporirea fondului bibliotecii se realiza prin sume de bani prevăzute în buget, sume rezultate din taxele de bibliotecă, subvenția anuală a județului, donații și ajutoare.

¹² *Ibidem*, dosar 24, f. 184; D.J.B.A.N., *fond Episcopia ortodoxă română Oradea*, dosar 420, f. 1-24

¹³ Bodnár János s-a născut în 19 septembrie 1876, în Túrterebes, comitatul Ugocea. Deținea diplomă de învățător și după un scurt stagiu în 1897 la Hódmezővásárhely, între 1898-1912 ocupă funcția de director de școală elementară în Oradea. Din septembrie 1912 devine director al bibliotecii publice. Autor de cărți și articole dintre care amintim: *Apám emlékezete (Memoriile tatălui meu)*, Csáktornya, 1897; *Földrajzi kérdések, (Probleme de geografie)*, Nagyvárad, 1900; *Az irás tanítása a népiskolában (Predarea scrisului în școala elementară)*, Nagyvárad, 1902; *A szüleiház meg az iskola modern nevelés (Educația modernă a casei familiare și a școlii)*, 1904; *Tanügyi újságok (Noutăți din învățământ)*, Budapest, 1907; *A gyermek erkölcsök elzüllése (Decăderea moralei copiilor)*, Nagyvárad, 1909; *A szülei ház és az iskola (Casa părintească și școala)*, Békéscsaba, 1909; *Biharvármegye és Nagyvárad város földrajza (Geografia comitatului Bihor și a orașului Oradea)*, Budapest, 1911; *Haború a láthatatlan ellenséggel (Război cu dușmanul invizibil)*, Nagyvárad, 1912; *A magyar tanítószék feladatai a tüdővész ellen folytatott küzdelemben (Rolul învățătorilor maghiari în lupta dusă împotriva pneumoniei)*, 1914, apud Fehér Dezső, *Bihar. Bihar megye, Oradea-Nagyvárad kulturtörténete és öregdiákjainak emlékkönyve (Almanahul istoriei culturale și a personalităților din comitatul Bihor și Oradea)*, Oradea, 1937, p.210

¹⁴ Arhiva Bibliotecii Județene "Gheorghe Șincai" Oradea, dosar 20 1922, f. 313-326

- *Comisia bibliotecii* avea menirea de a conduce, supraveghea și controla întreaga activitate a acesteia, se reînnoia din trei în trei ani, se întrunea în ședințe trimestriale sau după caz. Stabielea regulamentul de serviciu al bibliotecii și înainta primăriei propunerile necesare pentru bunul mers al întregii activități

- personalul bibliotecii era format dintr-un director, un prim bibliotecar, unul sau mai mulți custozii, un ajutor de custode, copiiști și personal de serviciu. Numărul posturilor în bibliotecă se stabilea în funcție de necesități dar și de posibilitățile financiare ale orașului. Sunt prevăzute și atribuțiile de serviciu ale angajaților.

- biblioteca funcționa conform orarului stabilit în regulamentul de serviciu: era la dispoziția publicului prin sălile de lectură din incintă dar și prin împrumuturile externe. Sălile de lectură puteau fi frecventate de orice persoană care împlinise vârsta de 16 ani, îmbrăcată decent și care avea o purtare corectă. Elevii puteau frecventa sala de lectură numai cu autorizarea directorului școlii.

- cărțile se împrumutau numai pe bază de cauțiune și o taxă specială de împrumut. Cei care primesc cărți sunt răspunzători de conservarea integrală a acestora și se obligă la despăgubiri în caz de distrugere sau pierdere.

- profesorii, învățătorii, funcționarii de stat și membrii Comisiei bibliotecii puteau frecventa biblioteca în mod gratuit, iar pentru împrumut plăteau o cauțiune stabilită de director

- biblioteca era închisă una sau două luni, în timpul verii, pentru lucrări de reparații, curățenie și legarea cărților

La final regulamentul prevedea că în cazul în care din diverse motive orașul ar fi silit să renunțe la susținerea bibliotecii, toată averea mobilă și imobilă trecea în proprietatea statului, pe baza unui contract, cu mențiunea expresă ca statul să păstreze biblioteca integrală pe teritoriul orașului.

Am dedus din documentele păstrate în arhivă că acest regulament de organizare și funcționare a bibliotecii a fost în vigoare până la apariția *Legii de organizare administrativă* din 1925, după care urma să se elaboreze un nou regulament.

O latură importantă a activității bibliotecii era *achiziția de carte*, pentru sporirea fondului documentar și, mai ales, constituirea unui fond de carte românească. Referindu-ne la fondul bibliotecii, după cum rezultă din registrul - inventar și din rapoartele bibliotecarului, la sfârșitul anului 1920 biblioteca deținea 14.642 titluri de carte, cu 23.438 volume, în valoare de 160.490 coroane.¹⁵ Trebuie să menționăm că la această dată întregul fond de carte și periodice ale bibliotecii publice din Oradea erau preponderent în limba maghiară, apoi germană și mai puțin franceză, engleză și italiană, neexistând nici o carte în limba română.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 20/1922, f. 299

După cum am menționat, în primăvara anului 1921 se pune problema organizării secției românești a bibliotecii. În ce privește achiziția de carte, demersurile s-au limitat în cursul acestui an la expedierea a numeroase apeluri către instituții și persoane fizice, pentru donarea de carte românească sau acordarea de sprijin financiar, dar ofertele n-au fost prea generoase. În Registrul-inventar al bibliotecii, în ultimele două luni ale anului 1921, sunt înregistrate doar 28 de titluri de carte românească donate de Ministerul muncii, 36 titluri donate de Ministerul agriculturii și revista *Cele trei Crișuri*. Cu toate că majoritatea cărților intrate în acest an au fost cumpărate, nu figurează între ele nici o carte în limba română. La sfârșitul anului 1921, după cum rezultă din raportul de activitate al bibliotecii, prezentat în ședința Comisiei bibliotecii din 25 martie 1922, fondul documentar al acesteia se ridică la 15.158 titluri, cu 23.899 volume în valoare de 91.892 lei. La acestea se mai adăugau și următoarele depozite sau colecții, cu un număr de 3.016 volume, în valoare de 81.999 lei:

1. Biblioteca *Reuniunii medico-farmaceutice și naturaliste a județului Bihor* cu 1.300 volume

2. Depozitul *Societății Szigligeti* cu: colecția Edmund Radl, cu 1.044 volume; biblioteca primitivă cu 656 volume și *Reliquete Szigligeti* cu 16 volume, însumând 1.716 volume

În raport se mai consemnează de asemenea că socotind paritatea leului 1 la 20, valoarea cărților era de 2 milioane, iar întreaga avere a bibliotecii se ridică la 3 milioane. În legătură cu înființarea secției române se raportează că există doar 377 volume, din care o parte s-au achiziționat în primele luni ale anului 1922¹⁶.

Acțiunea de constituire a fondului de carte românească se declanșează în forță abia în anul 1922, prin inițiativele lansate de noul director și măsurile propuse de Comisia bibliotecii. În luna februarie, primarul lansează un călduros apel pentru sensibilizarea publicului orădean, cerându-i sprijinul și concursul binevoitor în favoarea năzuinței patriotice de a înzestra capitala Bihorului cu o bibliotecă publică românească - un loc public pentru delectare sufletească și instrucție, pentru ridicarea culturii populației românești, aici la granița de vest a României¹⁷. În urma acestui apel *Societatea "Tipografia și Librăria Românească"* din Oradea a înaintat bibliotecii cataloagele cu cărțile românești apărute la diferite edituri și s-a angajat să le procure și să le ofere spre achiziție, la prețuri mai avantajoase.

Comisia bibliotecii, în ședința din 25 martie, a propus primarului să ceară Ministerul Culturii un ajutor de 200.000 lei, iar subvenția prefecturii pentru

¹⁶ *Ibidem*, f. 299-303

¹⁷ *Ibidem*, f. 220

bibliotecă să se ridice de la 200 la 2.000 lei. Tot acum, la propunerea directorului bibliotecii, s-a constituit o Comisie specială compusă din Ioan Voștinar, Dimitrie Mangra, Adorján Armin, Iuliu Nemeth și Virgil Pop, care să se preocupe de cumpărarea de cărți, în primul rând românești, din suma de 72.675 pe care o aveau la dispoziție. Comisia bibliotecii l-a autorizat pe directorul Virgil Pop să se deplaseze la București, pentru a cumpăra cărți românești de literatură și știință, de la librării sau de la particulari.

În cursul lunii aprilie directorul a plecat la București, pentru 9 zile, timp în care a cumpărat peste 3.200 volume de carte românească din toate domeniile, cu suma de 20.000 lei, sumă pentru care în Oradea i s-au oferit doar circa 300 volume. Pentru a trezi interesul instituțiilor și persoanelor din capitală, a publicat în ziarele centrale un impresionant apel în numele primarului orădean, a contactat diferite instituții și autorități, solicitând sprijin în achiziția de carte. În urma demersurilor sale a obținut ca donație 30 volume de la *Academia Română*, 400 volume de la *Casa Școalelor* și de la ziarul "*Universul*" a primit *Memoriile regelui Carol*, în 17 volume. Cea mai mare parte a cărților au fost cumpărate de la *Librăria Viața Românească* din București, dovadă fiind în acest sens factura de 19.641 lei plătită în două tranșe, în cursul anului 1922. Reușind să câștige încrederea și simpatia unor personalități și autorități, directorul a beneficiat la cumpărarea cărților de un rabat comercial de 15-20%, iar Ministerul Comunicațiilor i-a acordat o reducere de 50% pentru transportul vagonului de cărți la Oradea.

Pe lângă aceste realizări, în raportul său în urma deplasării la București, directorul arată și unele greutăți cu care s-a confruntat în această acțiune. A semnalat, între altele, că unele opere ale literaturii clasice erau epuizate în librării și se găseau numai la anticariate la prețuri mari, și mai ales faptul că tot în acest timp se înființau o serie de biblioteci românești în Transilvania, Bucovina și Basarabia, ceea ce făcea să crească prețul cărților de la o zi la alta. Cu toate acestea, consideră că el a reușit să cumpere cărți de mare valoare și la un preț convenabil, punând astfel o temelie solidă bibliotecii românești din Oradea.¹⁸

Prin *donatii* au intrat în bibliotecă în cursul anului 1922 un număr de 849 volume, în valoare de aproximativ 10.000 lei, între donatori înscriindu-se col. Gheorghe Bacaloglu de la revista "*Cele Trei Crișuri*," cu 300 volume, în valoare de 3.000 lei, Iustin Ardelean cu 16 volume, în valoare de 2.110 lei, *Academia Română* cu 100 volume, în valoare de 3.000 lei, aceștia devenind membri fondatori ai bibliotecii întrucât donația fiecăruia a depășit 2.000 lei.¹⁹

¹⁸ *Ibidem*, f. 93-95

¹⁹ *Ibidem*, f. 88-89

Între donatori mai figurează și Dezideriu Feier, Maior Iorgulescu, Librăria "Cartea Românească" și alții. Donații în bani s-au primit de la Banca Națională, 5.000 lei, Ministerul Instrucțiunii Publice, 10.000 lei, Banca Generală, 500 lei și Nicolae Zigre. 100 lei. (anexa nr. 5) Din partea statului nu s-a primit nici un ajutor.

La sfârșitul anului 1922, conform inventarului, biblioteca deținea 17.074 titluri în 25.984 volume, în valoare de 142.276 lei, înregistrându-se un spor de 1916 titluri în 2.085 volume²⁰. Pe lângă acestea în bibliotecă mai exista și depozitul *Societății Szigligeti* cu 1.716 volume, care se va mai păstra aici până în anul 1929, când pe bază de inventar și proces-verbal s-a predat societății. În cursul anului au fost scoase din bibliotecă colecția *Reuniunii medicilor și farmaciștilor*, precum și cărțile aparținând unor biblioteci populare, depuse aici provizoriu.

Trebuie să menționăm că în această perioadă la achiziție s-au avut în vedere în primul rând cărțile românești, pentru a se putea deschide secția română, dar în același timp s-au achiziționat și o serie de cărți în limba maghiară sau alte limbi, după cum rezultă din înregistrările din Registrul-inventar și după cum sublinia directorul într-un raport din 1925 "bibliotecii nu i se poate face nici un reproș că ar neglija interesele culturale ale minorităților. Dacă nu s-a putut cumpăra mai mult, e că suma din buget e foarte modestă față de prețul exorbitant de azi al cărților"²¹

Achiziția de carte a continuat în ritm susținut și în următorii câțiva ani, astfel în anul 1923 au intrat în bibliotecă 2.103 volume, din care 1.575 românești și 528 în limba maghiară, în valoare totală de 21.000 lei, fondul de carte cifrându-se la 18.906 titluri și 27.087 volume.²² Majoritatea cărților românești se achiziționau din București, ofertele locale fiind foarte rare, de aceea directorul bibliotecii a făcut repetate deplasări în capitală pentru a completa fondul bibliotecii cu cărți românești. Într-un raport din octombrie 1929, acesta sintetizează activitatea de achiziție pe ultimii opt ani, începând cu 1922, când a demarat constituirea secției românești, arătând că în această perioadă biblioteca s-a îmbogățit cu un număr de 7.987 volume din care 6.294 românești și 1.693 străine, întregul fond al bibliotecii ajungând la 33.380 volume. Statistica menționează existența unui număr de 6.299 de cărți în limba română, 18.700 în limba maghiară, 6.430 în limba germană, 300 în limba franceză, 904 italiană și 661 engleză, în valoare de 8.500.000 lei²³ (anexa nr. 4)

²⁰ *Ibidem*, Registrul-inventar nr. 35, f.49

²¹ *Ibidem*, dosar 22/1924-1925, f. 231

²² *Ibidem*, Registrul-inventar nr. 35

²³ *Ibidem*, dosar 23/1927-1930, f. 218-220

Tot în anul 1922, an în care s-au pus bazele bibliotecii publice românești la Oradea, pe lângă achiziție, conducerea și Comisia bibliotecii s-au preocupat și de *prelucrarea cărților*, pentru a putea fi oferite publicului. Astfel în cursul anului au fost elaborate și tipărite două cataloage, unul cu aproape toate cărțile românești achiziționate și unul cu cărțile străine. Clasificarea cărților s-a făcut pe secții (clase) și subsecții după specialități, considerată de inițiatorul ei, directorul Virgil Pop, cea mai rațională clasificare uzitată în toate marile biblioteci din apus. (Paris, Berlin, Viena)

Catalogul cărților românești intitulat "*Catalogul alfabetic al bibliotecii publice a municipiului Oradea -Mare,*" cu 159 pagini, cuprindea: Secția științifică românească și Secția literară românească, cărțile fiind clasificate în opt clase, fiecare având mai multe grupe:

- I. Științele religioase cu 1-3 grupe
- II. Drept. Jurisprudență 1-3
- III. Matematică, Științele naturii 1-5
- IV. Pedagogie și filozofie 1-6
- V. Istorie 1-5
- VI. Geografie 1-2
- VII. Literatură și lingvistică 1-4
- VIII. Mixte. Periodice

Al doilea catalog cu 119 pagini cuprinde:

- Secția literatură maghiară- ... VII grupa 3
- Secția literatură străină- .. VII grupa 4

La această clasificare a cărților se vor mai adăuga apoi două clase și va rămâne în uz până după anul 1950, când se trece la reorganizarea bibliotecii.

Atât achiziția de carte cât și catalogarea se leagă în primul rând de numele directorului Virgil Pop, sprijinit în acțiunile sale de personalul bibliotecii, de intelectuali ai vremii ca Petru Dejeu, consilier la primărie în anii 1922- 1924, Dimitrie Mangra, Ion Voștinar, Iustin Ardelean și alți profesori care făceau parte din Comisia bibliotecii și nu în ultimul rând de primărie, prin alocarea de fonduri și de instituțiile și persoanele donatoare din țară, care au înțeles menirea și importanța fondării bibliotecii românești la Oradea.

Alături de fondul de carte, vom face referiri și la *Colecția periodicelor*, despre care, însă, avem mai puține informații, în acești ani de început. Pentru a se asigura integritatea și completarea colecției, încă la începutul anului 1922, la propunerea directorului, primarul a adresat un apel tuturor redacțiilor ziarelor locale românești și maghiare, cerându-le să trimită bibliotecii, în mod gratuit, câte un exemplar din ziarele și revistele lor, în interesul culturii și informării generale, fără deosebire de naționalitate.

Mijlocul principal de achiziție a periodicelor l-au constituit abonamentele. În acest mod conducerea bibliotecii a căutat să-și completeze colecția cu cele mai importante reviste și ziare care apăreau în orașele mari ale țării. Încă în primii ani biblioteca era abonată la: *Viața Românească* din Iași, *Buletinul cărții*, *Ideea europeană*, *Gazeta poporului*, *Revista pentru toți* și *Neamul Românesc* din București, *Înfrățirea* din Cluj, *Carpații* din Brașov și toate periodicele locale. Numărul abonamentelor a crescut și acestea cuprindeau periodice lunare, săptămânale și cotidiene din diverse domenii. În anul 1928 biblioteca avea 38 abonamente, în valoare de 23.280 lei, la periodice din Oradea, București, Cluj, Iași, Craiova, Timișoara, Sibiu și Paris.²⁴ (anexa nr. 8) E de menționat însă faptul că un factor determinant care făcea fluctuant numărul abonamentelor era situația financiară a primăriei și implicit a bibliotecii.

Activitatea laborioasă de achiziție și prelucrare a publicațiilor a fost încununată de succes prin deschiderea în 1923 a secției românești, a bibliotecii publice din Oradea. Subliniem însă că în mod practic nu era vorba de secție română și maghiară, în cadrul bibliotecii activitatea se desfășura în mod unitar în cele două săli de lectură și la împrumut indiferent de naționalitate, iar cărțile erau înregistrate în ordinea intrării lor în bibliotecă și păstrate în depozite conform clasificării, cotele fiind trecute în Registrul - inventar, indiferent de limba în care erau scrise.

Nu în ultimul rând, *circulația cărții* era o activitate tot atât de importantă și eficientă a bibliotecii, dar în strânsă legătură și interdependență cu achiziția și prelucrarea. Având în vedere personalul redus și multiplele sarcini care le avea de îndeplinit, biblioteca era la dispoziția publicului opt ore pe zi, înainte de masă între 9-12 și după masă între 16-19. Pentru consultarea cărților, așa cum prevedea regulamentul, se percepeau următoarele taxe: cauțiunea, taxa de citit și biletele de citit, iar în caz de întârziere taxa de avertisment și în caz de distrugere sau pierdere, taxa de despăgubire. Cadrele didactice și funcționarii de stat erau scutiți de taxe, plăteau numai jumătate din cauțiune. În anumite situații directorul putea acorda reducere de taxe unor persoane fără posibilități materiale.

Având în vedere cheltuielile mari ale orașului efectuate pentru bibliotecă (localul și achiziția de carte) și veniturile scăzute ale acesteia, din toamna anului 1922 taxele de bibliotecă s-au majorat astfel: cauțiunea de la 50 la 100 lei anual, taxa de citit de la 20 la 200 lei pe an și biletele lunare de la 1 la 10 lei.²⁵

²⁴ *Ibidem*, dosar 23/1927-1930, f. 140

²⁵ *Ibidem*, dosar 20/1922, f. 90, 240

Din bilanțul bibliotecii pe perioada 1 aprilie 1922 - 1 aprilie 1923 constatăm că veniturile acesteia din taxe, donații și vânzarea cataloagelor se ridică la 84.134 lei, pe când cheltuielile la 164.706 lei.²⁶ Raportul între venituri și cheltuieli nu va rămâne același în timp, dar nu aprofundăm acum acest aspect. (vezi anexa nr.1)

În ce privește circulația sau difuzarea cărții, în măsura în care ne-au permis statisticile și rapoartele vremii, am întocmit evidența cititorilor și a cărților difuzate în perioada 1920- 1930²⁷. (vezi anexele nr.2,7)

Analiza datelor statistice pune în evidență o scădere drastică a numărului cititorilor la mijlocul acestei perioade, adică de la 25.934 în 1922, la 11.877 în 1925, cifra care, cu mici fluctuații, se menține până în 1930. Această diminuare a frecvenței cititorilor nu dovedește un interes scăzut pentru lectură al publicului orașului, ci dimpotrivă, ea datorându-se în primul rând organizării unui număr mare de biblioteci societare, școlare și particulare de împrumut în această perioadă. Referindu-se la acest aspect, în raportul de activitate pe 1929, directorul bibliotecii invocă următoarele motive:²⁸

- Înființarea în oraș a două biblioteci de împrumut - *Hegedűs și Nagyvárad* *Napló* care au atras publicul cu cele mai noi romane

- Înființarea bibliotecilor centrului catolic a *Societății Szigligeti*, pe lângă licee, școli speciale și diferite societăți (*Astra*), Reuniunea culturală *Cele Trei Crișuri*

- Creșterea taxelor bibliotecii (taxa de citit de la 20 la 200 lei, cauțiunea de la 25 la 100, sau de la 500- 1000 lei, după valoarea cărților)

- Mijloacele modice de care dispune biblioteca pentru aprovizionarea cu cărți, care au ajuns foarte scumpe și faptul că biblioteca nu primește un exemplar gratuit de la tipografiile editoare precum Biblioteca Academiei și Biblioteca Universitară din Cluj

- Localul bibliotecii este situat pe o stradă zgomotoasă și nu oferă publicului liniștea necesară pentru aprofundarea lecturii (propune asfaltarea segmentului de stradă din fața bibliotecii)

Din punct de vedere social, pe primele locuri între cititorii bibliotecii publice se situau funcționarii, menajerele, elevii, industriașii și comercianții. (vezi anexa nr. 6)

Cu toate că de la an la an se constată o creștere a numărului cititorilor români, raportul pe naționalități este în defavoarea acestora, față de maghiari

²⁶ *Ibidem*, f. 90-91

²⁷ La întocmirea anexelor pe lângă informațiile oferite de arhiva Bibliotecii "Gheorghe Șincai." Oradea am făcut uz și de rapoartele și statisticile din arhiva Primăriei Oradea, vezi Direcția Județeană Bihor a Arhivelor Naționale, *fond Primăria municipiului Oradea*, inv. 98, dosar 11/1926, f. 63-82, 156-163

²⁸ Arhiva Bibliotecii Județene "Gheorghe Șincai" Oradea, dosar 23/1927-1930, f. 218-220

și evrei, aceasta datorită compoziției etnice a populației orașului și lipsei de exercițiu lecturii al românilor până în 1920, când au fost excluși de la lectura publică susținută de stat.

Situațiile anexate oferă posibilitatea a numeroase comentarii, analize și concluzii privind activitatea bibliotecii publice din Oradea, în primul deceniu după Unirea Transilvaniei cu România.

ANEXE:

Anexa nr. I

BILANȚUL BIBLIOTECII PE PERIOADA 1 APRILIE 1922 - 1 APRILIE 1923

VENITURI:

1. din taxa de citit.....	31.944
2. din taxa de avertisment.....	1.797
3. din bilete de citit.....	205
4. din taxa de despăgubire	38
5. din donații.....	4.530
6. din vânzarea cataloagelor.....	1.850
7. din cauțiune.....	23.770
Total.....	84.134

CHELTUIELI:

1. restituirea împrumutului pe anul precedent.....	3.736
2. vărsăminte la municipiu.....	17.064 - acesta este venit
3. pentru cumpărarea de cărți.....	37.172
4. pentru legat și tipărit cataloage	38.213
5. pentru reviste.....	343
6. pentru curățenie.....	410
7. pentru completarea mobilierului.....	5.059
8. pentru încălzit și iluminat.....	6.010
9. pentru cheltuieli extraordinare.....	7.116
10. timbre poștale.....	50
11. restituire cauțiune.....	22.575
12. taxa de citit.....	1.020
13. cheltuieli personale.....	38.000
Total.....	164.706

EVIDENȚA CITITORILOR ȘI A CĂRȚILOR CITITE

CITITORI				CĂRȚI		
ANUL	LA SALĂ	ÎMPRUMUT	TOTAL	LA SALĂ	ÎMPRUMUT	TOTAL
1919	7.814	19.404	27.218	8.236	19.815	28.051
1920	7.624	20.840	28.464	7.880	21.049	28.929
1921	5.133	16.124	21.257	5.405	16.149	21.554
1922	3.219	22.715	25.934	3.501	24.242	27.743
1923	7.881	11.054	18.935	8057	11.308	19.365
1924			20.000			24.000
1925	2.596	9.281	11.877	2.628	9.306	11.934
1926	9.858					9.865
1927						
1928	2.626	9.174	11.800	2.626	9.174	11.800
1929	2.490	8.933	11.423	2.490	8.933	11.423
1930	3.247	10.213	13.460	5.350	8.110	13.460

EVIDENȚA CITITORILOR PE CATEGORII SOCIALE

ANUL	STUDENȚI	MENAJERE	INDUSTRIAȘI	COMERCIANȚI	LIBER PROFES.	PROF. ȘI ÎNVĂȚ.	ELEVI	FUNCȚIONARI	TOTAL
1920	997	5.865	2.648	2.193	1.819	930	8.031	5.981	28.464
1921	605	4.115	2.129	2.433	1.915	1.019	4.486	4.455	21.257
1922	484	6.009	1.907	2.887	2.196	1.193	4.294	5.948	25.934
1923	234	2.118	540	895	1.142	1.413	7.182	4.751	18.935
1924									
1925	139	983	711	922	1.415	1.132	1.619	4.952	11.877
1926									
1927									
1928	623	3.024	372	405	291	164	2.612	4.309	11.800
1929	654	1.898	1.168	1.087	975	827	1.308	3.506	11.423

Anexa nr. 4.

FONDUL DE CARTE

ANUL	CĂRȚI INTRATE					EXISTENT LA SF.ANULUI		
	TITLURI	VOLUME	DIN DONAȚII	DIN CUMPĂ- RARE	VALOARE	TITLURI	VOL.	VALOARE TOTAL
1916						9.040	15.831	89.739 k.
1917						9.989	16.910	96.322 k.
1918						11.041	19.342	109.398k.
1919						14.125	22.913	142.240 k
1920	379	461				14.642	23.438	160.490 k.
1921	443					15.158	23.899	91.892 lei
1922	1.916	2.085			50.384	17.074	25.984	142.276 lei
1923	1.832	2.103	372	1334		18.906	27.087	174.928 lei
1924	740						27.912	
1925	792						29.037	
1926	599							
1927	202	225						
1928	432	458	122	336				
1929	309	350					33.380	
1930		91						

EVIDENȚA DONATORILOR

ANUL	DONATORUL	NR.VOLUME	VALOARE ÎN LEI	DONAȚII ÎN LEI	OBS.
1921	Ministerul muncii	59	430		
	Ministerul Agriculturii	64	387		
	Zoltán Borossi	10	130		
	Boldijár Váradi	1	100		
	Muzee	2	18		
	Banca Comercială -Oradea		↓	500	
	Casa de Păstrare -Oradea			250	
	Banca Bihoreana-Oradea			500	
	Consistoriul Ortodox			1.000	
	Liga Culturală	100			
1922	Col. Gheorghe Bacaloglu	300	3.000		Fondator
	Iustin Ardelean	16	2.110		Fondator
	Dezideriu Fehér	18	238		
	Librăria Cartea Românească	329	1.039		
	Academia Română	100	3.000		Fondator
	D-na Huzela	35	312		

	Silvia Regman	10	100		
	Maior Iorgulescu	28			
	Casa Școalelor	400			
	Ziarul "Universul"	17			
	Banca Generală			500	
	Nicolae Zigre			100	
	Banca Națională- Oradea			5.000	
	Ministerul Instr.Publice			10.000	
1923	Academia Română	110			
	Casa Școalelor-București	232	2.134		
1925	Casa Școalelor-București	261			
	Ministerul Agriculturii	310			
	Academia Română	50			
	Primăria municipiului Oradea	160			Și 4 tablouri
	D-l Lőrincz	10			
	Librăria Klein	20			
	Ministerul Instrucțiunii Publice	150			

ANEXA 6.

EVIDENȚA CITITORILOR PE NAȚIONALITĂȚI

ANUL	ROMĂNI	MAGHIARI	EVREI	NEMȚI	TOTAL	OBS.
1923	1798	8.911	8.139	87	18.935	
1924	18%	42%	40%		20.000	
1925	2.223	7.032	2.620	2	11.877	
1926	2.013	4.987	2.801	57	9.858	În 9 luni
1927						
1928						
1929	2.601	5.099	3.152	571	11.423	

ANEXA 7.

EVIDENȚA CĂRȚILOR CITITE DUPĂ PROFIL

ANUL	LITERATURĂ	ȘTIINȚĂ	PRESĂ	TOTAL	OBS.
1920	24.584	3.354	991	28.929	
1921	18.600	2.216	758	21.554	
1922	24.505	2.670	568	27.743	
1923				19.365	
1924	76%			24.000	
1925	11.118	673	143	11.934	
1926	9.205	560	100	9.865	în 9 luni
1927					
1928	8.819	2.780	201	11.800	
1929	8.316	2.430	677	11.423	
1930	10.123	2.507	830	13.460	

Tablou despre revistele și ziarele abonate de bibliotecă pe anul 1928

Nr. crt.	Titlul	Unde apare	Cum apare	Câte exemplare	Abonament Lei
1.	Monitorul Oficial	București	zilnic	1	2.000
2.	Viața Românească	Iași	lunar	1	400
3.	Cele trei Crișuri	Oradea	lunar	1	300
4.	Revista Satelor	Oradea	lunar	1	300
5.	Societatea de mâine	Cluj	săptămânal	1	1.000
6.	Țara noastră	București	săptămânal	1	1.000
7.	Familia	Oradea	lunar	1	400
8.	Ideea Europeană	București	săptămânal	1	150
9.	Gândirea	București	lunar	1	500
10.	Ramuri	Craiova	lunar	1	500
11.	Universul literar	București	săptămânal	1	500

12.	Convorbiri literare	București	săptămânal	1	500
13.	Adevărul literar	București	săptămânal	1	100
14.	Vestitorul	Oradea	săptămânal	1	120
15.	Legea Românească	Oradea	săptămânal	1	150
16.	Universul	București	zilnic	1	700
17.	Cuvântul	București	zilnic	1	720
18.	Tribuna	Oradea	săptămânal	1	200
19.	Dreptatea poporului	Oradea	săptămânal	1	200
20.	Critica	București	lunar	1	1.500
21.	Revista economică	Sibiu	săptămânal	1	500
22.	Duminica poporului	București	lunar	1	100
23.	Înfrățirea românească	Cluj	săptămânal	1	300
24.	Graiul românesc	București	lunar	1	100
25.	Korunk	Cluj	lunar	1	720
26.	Pásztortűz	Cluj	lunar	1	300

27.	Erdélyi irodalmi szemle	Cluj	lunar	1	400
28.	Színház és társaság	Cluj	săptămânal	1	800
29.	Színházi ujság	Oradea	săptămânal	1	400
30.	Ex libris	Cluj	lunar	1	120
31.	Zenei szemle (Járossy)	Timișoara	lunar	1	400
32.	Nagyvárad	Oradea	zilnic	1	800
33.	Nagyvárad napló	Oradea	zilnic	1	960
34.	Nagyvárad estílap	Oradea	zilnic	1	960
35.	Nagyvárad friss ujság	Oradea	zilnic	1	720
36.	L' independence Roumaine	București	zilnic	1	1.000
37.	Les Annales	Paris	săptămânal	1	900
38.	L' illustration	Paris	bilunar	1	1.900
					În total: 23.280 lei

LA BIBLIOTHEQUE PUBLIQUE D'ORADEA ENTRE 1920 ET 1930.
LES DEBUTS DE LA BIBLIOTHEQUE ROUMAINE
Résumé

La ville d'Oradea, l'un des principaux centres humanistes de l'époque, jouit d'une riche tradition concernant l'existence de quelques bibliothèques de grande valeur déjà au XVe siècle. Ces bibliothèques ont appartenu soit à certaines personnalités, soit à des institutions ecclésiastiques ou culturelles. Dans tous les deux cas, elles avaient un circuit clos.

L'intérêt pour la lecture détermina au XIXe siècle la fondation de quelques bibliothèques publiques à accès illimité.

C'est en 1911, à l'occasion du Congrès de l'Association des Musées et des Bibliothèques que fut inaugurée la première bibliothèque publique d'Oradea.

Fondée sur des documents d'archives inédits, l'étude présente les débuts de la bibliothèque publique roumaine d'Oradea à la suite de la réalisation de l'Union de la Transylvanie avec la Roumanie. Les fondements de cette bibliothèque sont posés en 1921. L'auteur présente les démarches entreprises pour lui assurer un espace adéquat, pour procurer des livres roumains, ainsi que des données concernant la classification du fonds de livre, les évidences utilisées, l'embauchement et la formation du personnel nécessaire. Le *Règlement de la bibliothèque* fut élaboré en 1922.

Les statistiques qui accompagnent l'étude illustrent l'évolution du fonds de livre, le nombre des lecteurs qui ont fréquenté la bibliothèque, la catégorie sociale des lecteurs et leur nationalité, le nombre et le profil des livres sollicités.

L'ouverture et le fonctionnement de cette bibliothèque apporta un souffle nouveau de culture roumaine dans la ville d'Oradea.